

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI INTÉZET

BUDAPESTI MUNKAGAZDASÁGTANI FÜZETEK

BWP – 2008/1

A munkanélküli-jövedelemtámogatások célzása Magyarországon 2004-ben

GALASI PÉTER

NAGY GYULA

Budapest Working Papers On The Labour Market
Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek
BWP – 2008/1

Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézet
Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék

Szerzők:

Galasi Péter
egyetemi tanár
Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék
1093 Budapest Fővám tér 8.
E-mail: emberi.eroforrasok@uni-corvinus.hu

Nagy Gyula
egyetemi docens
Budapesti Corvinus Egyetem, Emberi Erőforrások Tanszék
1093 Budapest Fővám tér 8.
E-mail: emberi.eroforrasok@uni-corvinus.hu

2008. március

ISBN 978 963 9796 11 9
ISSN 1785 3788

Kiadja
a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézete

A munkanélküli-jövedelemtámogatások célzása Magyarországon 2004-ben

Galasi Péter – Nagy Gyula

Összefoglaló

A tanulmány a munkanélküli-ellátások két csoportjának (munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, valamint a rendszeres szociális segély) célzását vizsgálta a KSH 2004. évi jövedelemfelvételének adatain. Azt találtuk, hogy a kétféle munkanélküli-ellátás viszonylag jól céloz: a támogatások inkább a jövedelemeloszlás alján elhelyezkedőknek jutnak, bár a felső jövedelmi csoportok is részesednek belőlük és a jövedelemeloszlás legalját kevéssé érik el. A jövedelem-újraelosztási gyakorlatok eredményei arról tanúskodnak, hogy e támogatások megvonása jelentősen rontaná a legalsó jövedelmi pozíciókban elhelyezkedők helyzetét (s emelné a szegénységi rátát), továbbá változatlan összegű támogatások újraelosztása a legalsó jövedelmi csoportok javára javíthatná a jövedelemeloszlás alsó régiójában elhelyezkedők helyzetét és mérsékelné a szegénységi rátát. A tanulmány második részében a rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét elemezve azt láttuk, hogy azok az egyének, akiknél a jövedelemkritériumok teljesülnek, nagyobb eséllyel jutnak hozzá rendszeres segélyhez. A munkanélküliek jövedelmi helyzetén kívül a helyi munkaerő-piaci helyzet gyakorol erőteljes hatást a rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségére: magasabb munkanélküliségi ráta mellett az egyének nagyobb eséllyel részesülnek e támogatásból.

JEL: D31, D63, I32, J38, J65, J68

Tárgyszavak:

Jövedelemeloszlás; jövedelemegyenlőtlenség, munkanélkülijövedelem-támogatások célzása, jövedelemtranszferek

Köszönetnyilvánítás:

A tanulmány a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal által támogatott, az MTA Közgazdaságtudományi Intézete által koordinált „Az aktív munkaerő-piaci eszközök hatékonyságvizsgálata” című kutatás keretében készült. Köszönjük Keszthelyiné Rédei Mária tanácsait az adatok használatához és Molnár György hasznos észrevételeit.

Targeting unemployment benefits in Hungary

Péter Galasi – Gyula Nagy

Abstract

Using the 2004 income survey of the Hungarian Central Statistical Office we consider the targeting of two types of unemployment-related benefits: a) unemployment insurance and re-training benefits and b) the unemployment assistance (UA). The evidence suggests that unemployment-related benefits are relatively well-targeted in the sense that most of this kind of income support go to persons at the bottom of income ladder, although those in deep poverty are benefiting less. The income-redistribution exercises we have performed show that removing these benefits would negatively affect the position of persons at the bottom of the income distribution resulting in a higher poverty rate, and that redistributing these benefits in favour of the members of the original bottom or the two bottom deciles would ameliorate their income position and reduce the rate of poverty. We have also examined whether persons entitled to unemployment assistance (the most important means-tested benefit in Hungary) would benefit from this type of income support, and whether local labour market conditions influence the probability of receiving UA. We have found that persons meeting eligibility criteria (personal and household income levels) have a better chance to receive UA, and that local rates of unemployment also have a positive effect on getting this type of income support

JEL: D31, D63, I32, J38, J65, J68

Keywords:

Income distribution, income inequality, targeting unemployment-related benefits, income transfers

BEVEZETÉS

A munkanélküli-jövedelemtámogatások célzása meglehetősen összetett probléma, amely egyebek mellett felölelheti az optimális jövedelemátcsoportosítás (beleértve az optimális adók és elvonások) kérdéskörét, az eszközök úgynevezett ellenőztönző hatásának vizsgálatát, a programok jóléti hatásainak, valamint a jogosultsági szabályok tényleges érvényesülésének elemzését. Ebben a tanulmányban – amely a témában korábban végzett kutatásaink folytatásának tekinthető¹ – a munkanélküli-jövedelemtámogatások célzásának két vonatkozásával foglalkozunk. Először az ellátások jóléti hatását, azaz a rászorultság és a támogatások elosztásának összefüggéseit elemezzük, azt vizsgálva, hogy adott programhoz kapcsolódó támogatások milyen mértékben érik el az alacsony jövedelműeket. Ezután az aktuális szabályok szerinti jogosultsági kritériumok teljesülését vizsgáljuk meg egy támogatási forma, a rendszeres szociális segély esetében. Itt a vizsgálódás középpontjában az áll, hogy a támogatás valóban szabályok szerint jogosult személyekhez jut-e, illetve a deklarált jövedelmi kritériumon kívül más tényezők szerepet játszanak-e a támogatás elnyerésében.

Az elemzéshez a Központi Statisztikai Hivatal mikrocenzushoz kapcsolódó, 2005-ben lebonyolított jövedelem-felvételét használjuk, amely az egyének és háztartások reprezentatív mintájának 2004. évi jövedelmeiről szolgáltat információkat.² A minta mérete (48,778 személy, 18,879 háztartás) – szemben más, kisebb jövedelem-felvételekkel - lehetővé teszi viszonylag alacsony gyakorisággal előforduló jövedelemforrások célzásának elemzését.³ Az adatbázisra minden bizonnyal – egyéb jövedelem-felvételekhez hasonlóan (Magyarországon például a TÁRKI háztartáspanelje, illetve monitor felvételei vagy a KSH háztartási költségvetési felvételei) – igaz, hogy a mintában a leggazdagabb és a legszegényebb háztartások alulreprezentáltak, ennek ellenére úgy véljük, hogy éppen a minta méretéből adódóan egyedülálló adatforrás. A jövedelem-felvétel adatait kiegészítettük néhány változóval a KSH 2004-es TSTAR adatbázisából és a Foglalkoztatási Hivatal regisztrált munkanélkülieket magában foglaló adatbázisából.

A tanulmány első felében – egyszerű jövedelem-eloszlási mérőszámok segítségével – néhány jövedelemtámogatási forma (munkanélküli járadék, álláskeresői és átképzési támogatás, munkanélküliek rendszeres szociális segélye) jóléti hatását, azaz az ellátások és a

¹ Galasi (1995) és (1998), Galasi–Nagy (2001), (2003) és (2006), Micklewright–Nagy (1994), (1995), (1995b), (1996), (1996b), (1998), (1999), Nagy–Micklewright (1995), Nagy (2000), Bódis–Galasi–Micklewright–Nagy (2005).

² A felvétel keresztmetszeti, így az állásba lépésről (elhelyezkedésről) nem tartalmaz információt. Ezért az ellenőztönző hatásokat az adatbázis segítségével nem tudjuk vizsgálni.

³ A felvétel legfontosabb adatait lásd Keszthelyiné (2006a), (2006b), az alkalmazott módszerekről részletes felvilágosítást ad KSH (2006), elsődlegesen a szegénységre koncentrált Éltesítő–Havasi (2006).

jövedelmi helyzet kapcsolatát vizsgáljuk meg. Külön kitérünk az adott támogatási forma újraelosztásának jövedelemelosztási következményeire is. A második részben egyetlen ellátási forma, a munkanélküliek rendszeres szociális segélye esetében azt vizsgáljuk, vajon az adott támogatás valóban a jogosultakhoz jut-e el, illetve, hogy a segélyhez jutás valószínűségét a jogosultsági kritériumokon túlmenően milyen egyéb tényezők befolyásolják.

A MUNKANÉLKÜLI-JÖVEDELEMTÁMOGATÁSOK JÓLÉTI HATÁSAI

A jövedelemtámogatások jóléti hatásainak elemzése elsődlegesen ahhoz az irodalomhoz kapcsolódik, amely a jövedelemeloszlások és a (többnyire) pénzbeli támogatások közötti összefüggéseket vizsgálja.⁴ E vizsgálódások arra koncentrálnak, hogy egy adott támogatási forma a jövedelemeloszlás mely régióiban elhelyezkedő egyének, illetve háztartások számára jelent jövedelemnyereséget, valamint hogy a támogatásból származó jövedelmek átcsoportosítása milyen jóléti nyereségekkel, illetve veszteségekkel jár együtt a jövedelmi skálán különböző pozíciókban elhelyezkedő egyének és háztartások számára.

Minthogy itt nem célunk a gyermekek, tanulók és az idősek jövedelmi helyzetének elemzése, vizsgálódásunkat az aktív korú nem tanuló személyekre korlátozzuk, az elemzést a 16-59 éves nem tanuló személyekre végezzük el. Az elemzés során a Központi Statisztikai Hivatal súlyait alkalmazzuk. A táblázatos elemzésben ún. teljeskörűsítő súlyokkal, a regressziós elemzések esetében a teljeskörűsítő súlyok segítségével kialakított analitikus súlyokkal dolgozunk. Ez utóbbi teszi lehetővé a minta méretének megfelelő sztenderd hibák kiszámítását. Mintánk elemszáma 26,492 fő, ami a teljeskörűsítő súlyokkal felszorozva 5.474,937 főt tesz ki.

Jövedelemváltozónk a háztartás bruttó éves ekvivalens jövedelme.⁵ A jövedelemeloszlási mutatókat egyéni jövedelemrangsorok alapján számítjuk, azaz egyének háztartási jövedelem szerinti megoszlását elemezzük.⁶

⁴ A jövedelemeloszlás és a szegénység témájának jelentős magyar irodalma van. A Magyarországon eddig született legfontosabb összefoglaló munka: Tóth (2005). Ezen túlmenően lásd: Förster–Tóth (1997), (1999), Tóth (1996), (2005), Szivós–Tóth (1998), Gábos–Szivós (2001), Kapitány–Molnár–Virág (2005). A közelmúltban a Pénzügyminisztérium Közgazdasági kutató osztályának munkatársai több tanulmányt publikáltak, amelyek a magyar jövedelemtámogatások jóléti hatásaival is foglalkoznak: Benedek–Firle–Scharle (2006), Benedek–Lelkes (2006), Benedek–Lelkes–Scharle–Szabó (2006), Firle–Szabó (2007). A magyarországi jövedelemegyenlőtlenségekről, illetve a jövedelemtámogatások célzásáról számos munka született nem magyar szerzők tollából is, például: Atkinson–Micklewright (1992), Jarvis–Micklewright (1995), Jarvis–Pudney (1995), Kattuman–Redmond (2001a) és (2001b).

⁵ Az ekvivalens jövedelmek előállításához az ún. OECD2 skálát használjuk, ahol az első személy 1,0, minden további 15 éves és idősebb személy 0,5, a 0-14 éves gyermekek pedig 0,3 fogyasztási egységet képviselnek.

⁶ A jövedelmi rangsorok értelmezéséhez természetesen számos implicit (és nem feltétlenül realiztikus) feltevéssel kell élnünk. Például hogy a háztartás bruttó ekvivalens pénzbeli jövedelme jól jellemzi az egyének aktuális jövedelmi helyzetét, azaz a nem pénzbeli jövedelmek (illetve az adókedvezmények) nem változtatják meg az egyének pozícióját a jövedelmi skálán, hogy a nettó és a bruttó jövedelem rangsorai nem különböznek lényegesen egymástól, hogy a rövid távon (az adott évben) megfigyelt jövedelmek jól jellemzik az egyének hosszabb távú jövedelmi helyzetét, stb.

Az elemzés – céljából adódóan – a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedő egyénekre koncentrál, azaz elsősorban azt vizsgáljuk, hogy az adott jövedelemforrás, valamint újraelosztása milyen mértékben befolyásolja a jövedelmi skála alsó pozícióiban elhelyezkedők jövedelmi helyzetét. Ha az adott jövedelmek a jövedelemeloszlás felső régióiban elhelyezkedők számára csekély jelentőségűek (mondjuk az összjövedelemben betöltött arányukat tekintve), akkor a jövedelmek újraelosztása a jövedelemeloszlás alján elhelyezkedők javára e csoportok számára jelentős jóléti nyereséget eredményezhet, miközben a jövedelemeloszlás tetején elhelyezkedők számára az emiatt bekövetkező jóléti veszteségek csekélyek, esetenként érzékelhetetlenek. Ha ezt elfogadjuk, akkor – különösen a segélyjellegű támogatások esetében – egyes támogatásoknak a jövedelemeloszlás felső régióiban elhelyezkedők számára történő folyósítása az összjólét szempontjából nem hatékony.

Noha a felvételtől gyakorlatilag minden egyes jövedelemforrás azonosítható, elemszámkorlátok miatt a munkanélküliséggel kapcsolatosan kétféle jövedelmet különítettünk el. Az első a munkanélküli-járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, amiből a mintánkban szereplő egyének 9,5%-a, a második a munkanélküliek rendszeres szociális segélye, amiből a minta 7,3%-a részesül. A munkanélküli-járadék és az álláskeresési támogatás biztosítási típusú munkanélküli-ellátás, amelyet korlátozott ideig folyósíthatnak és feltétele a korábbi járulékfizetés (munkaviszony). Átképzési támogatásban, munkaerőpiaci képzésben résztvevő munkanélküliek részesülhetnek a képzés időtartamára. E három, az elemzésben egy csoportba sorolt támogatási forma közös jellemzője, hogy nincs jövedelemhatárhoz kötve. Ezzel szemben a munkanélküliek szociális segélye csak meghatározott szintnél alacsonyabb jövedelemmel rendelkező munkanélkülieknek jár.

A tanulmánynak ebben a részében nem foglalkozunk jogosultsági kritériumokkal, figyelmen kívül hagyjuk, hogy adott támogatások (bizonyos feltételek mellett) univerzálisak, alanyi jogon járnak, illetve jövedelemhatárhoz kötöttek-e, s hasonlóképpen azt is, hogy e jövedelmek biztosítási vagy nem biztosítási jellegűeknek tekinthetők-e. Pusztán az adott jövedelemforrás jövedelemeloszlási sajátosságait vesszük szemügyre.

A MUNKANÉLKÜLI-JÖVEDELMEK ÉS A JÖVEDELEMELOSZLÁS

Az alábbiakban először bemutatjuk a teljes minta jövedelemeloszlásának néhány jellegzetességét, majd az aktív korú nem tanuló személyek jövedelemeloszlási sajátosságait körvonalazzuk. Ezután megvizsgáljuk, hogy a szóban forgó, a munkanélküli állapottal összefüggő jövedelemforrások miképpen oszlanak meg a jövedelemskálán különböző pozíciókat elfoglaló egyének között. A jövedelemeloszlás különböző helyzetű csoportjait három mutatóval jellemezzük: a decilis, a huszad, valamint a mediánjövedelem hányada. E

csoportok relatív jövedelmi helyzetének leírására négy jövedelemmutatót használunk: a jövedelemmel rendelkezők aránya, a jövedelmek értéke, a jövedelemhányad, végül az adott jövedelemforrás aránya a jövedelemben. Ezután néhány egyszerű újraelosztási gyakorlatot mutatunk be. Azt vizsgáljuk, hogy a támogatásokra szánt összegek változatlansága esetén milyen jóléti hatásokat tapasztalunk, ha az adott támogatásokat az adott jövedelemeloszlás alapján elhelyezkedők számára (a jövedelemeloszlás tetején elhelyezkedők kárára) újraelosztjuk.

Nézzük meg először a legfontosabb jövedelemegyenlőtlenségi mutatók értékeit az összmintára nézve. A jövedelemeloszlási mutatókat nézve egy közepes jövedelmi egyenlőtlenségeket felmutató minta megszokott jellegzetességei tárulnak elénk (*1. táblázat*). A Gini mutató értéke 0,3593, a Robin Hood index szerint a jövedelmek mintegy 26 százalékát kellene újraelosztani, ha a jövedelemtizedek közötti jövedelmi egyenlőséget kívánnánk megvalósítani, a szegények aránya 9,7 százalék az itt használt szegénységi küszöb (a mediánjövedelem fele) alapján. A jövedelmi eloszlás alapján elhelyezkedők (alsó decilis) az összjövedelem mintegy 3 százalékát, a középső decilisek 6-7 százalékát, míg a felső decilisek 16-28 százalékát birtokolják. A tizedik percentilis a mediánjövedelem felével kénytelen beérni, míg a kilencvenötödik percentilis e jövedelem több mint háromszorosával rendelkezik.

Az egyének viszonylag csekély része él nagyon mély szegénységben: csupán 0,6 százalékukra igaz, hogy jövedelmük a mediánjövedelem legfeljebb húsz százalékát éri el (*2. táblázat*), a szegények több, mint fele ugyanakkor éppen a szegénységi küszöb alatti jövedelemmel rendelkezik (5,1 százalékot tesz ki azoknak a személyeknek a száma, akik a mediánjövedelem 40-49 százalékával jellemezhető háztartásokban élnek), a minta jelentős hányada a szegénységi küszöb és a mediánjövedelem közötti sávban helyezkedik el (0,6-1,0 közötti értékek az összes személy mintegy 40 százalékára jellemzőek), végül a mediánjövedelem kétszeresét egyéneink 15 százaléka éri el.

A tanulmányunkban részletesebben vizsgált aktív korú nem tanuló személyek sokasága vélhetően kedvezőbb egyenlőtlenségi mutatókkal jellemezhető. Ez olvasható ki a *3. táblázat* adataiból, ahol a jövedelemeloszlást az összsokaságra számított mutatószámokkal jellemezzük (decilisek, huszadok, szegénységi küszöb, a mediánjövedelem hányada). A személyek az összmintára jellemzőnél kisebb arányban vannak jelen az alsó decilisekben, – a legalsó kivételével – az alsó huszadokban, alacsonyabb közöttük a szegények aránya, s ennek természetesen épp a fordítottja áll fenn a jövedelemeloszlás felső régióira nézve.

Ami az egyes jövedelemforrásokat illeti, a számunkra lényeges két támogatás (munkanélküli járadék, álláskeresői és átképzési támogatás és a munkanélküliek rendszeres szociális segélye) sajátosságait egyéb jövedelmekkel összevetve értelmezhetjük. Azért, hogy

ezt megteheessük – a két, munkanélküliséggel összefüggő jövedelemcsoporton kívül -, a következő jövedelemforrás-csoportokat különböztettük meg:

1. munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem;
2. alkalmi munkából származó jövedelem;
3. gyermekkel kapcsolatos ellátások 1. (gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék);
4. gyermekkel kapcsolatos ellátások 2. (árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások);
5. nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás).

A 4. táblázatban az egyes jövedelemforrások decilisek, huszadok, illetve a medián-jövedelem hányada szerint bontott négy mutatója szerepel: a jövedelemforrásokkal rendelkezők aránya, a jövedelemforrások értéke (ezt a mutatót a zérus jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő egyének nélkül számítottuk ki), a jövedelemhányadok (az adott csoport az adott jövedelemforrás mekkora hányadát tudhatja magáénak), valamint a jövedelemforrások aránya az adott csoport jövedelmében. Megjegyezzük, hogy a táblázatban nem a teljes eloszlásokat közöljük, ezért a megfelelő oszlopok celláinak összege sehol sem éri el az egyet, illetve a 100%-ot.

Ami a jövedelemforrásokkal rendelkezők arányát illeti (lásd a 4. táblázat A. része), a sztenderd eredményt kapjuk a munkaviszonyból, vállalkozásból, saját termelésből és befektetésből/vagyonból származó jövedelemre: a minta több mint kilenczede rendelkezik e jövedelmekkel, s a jövedelemeloszlás aljától felfelé haladva az ilyen jövedelmekkel rendelkezők aránya emelkedik. Az alsó jövedelmi tizedben az arány hatvan százalék alatti, a második tizedben az alsó tizedhez képest ugrásszerű – mintegy huszonkilenc százalékpontnyi – emelkedés figyelhető meg, a felső tizedben pedig gyakorlatilag mindenki rendelkezik ilyen jövedelemmel. Hasonlóképpen: az alsó huszad 44, a második huszad 72, a jövedelemeloszlás közepén elhelyezkedő tizedik huszadnak pedig 97 százaléka birtokol valamennyit e jövedelemforrásból. A mély szegénységben élők (a mediánjövedelem maximum 20 százalékát elérők) közül pedig kevesebb, mint minden ötödik személy esetében találjuk meg e jövedelmeket.

A többi jövedelemforrás birtoklásának megoszlása vagy kiegyenlítettebb, vagy az ellenkező irányban változik – azaz előfordulása a jövedelemeloszlás alja felé haladva emelkedik. A minta ötöde rendelkezik alkalmi munkából származó jövedelemmel, ez az alsó tized csaknem egyharmadánál, a második tized egynegyedénél, az ötödik tized egyötödénél figyelhető meg, előfordulása azonban a legfelső tizedben sem jelentéktelen (17,5 százalék). Részletesebb jövedelemeloszlási mutatók mellett azonban azt is látjuk, hogy a jövedelemeloszlás legalján – az előző jövedelemforráshoz hasonlóan - az alkalmi munkából származó jövedelmekkel rendelkezők aránya is alacsony. Az alsó huszadban például

alacsonyabb, mint a második huszadban (28,6, illetve 35,1 százalék), továbbá a mély szegénységben élők - a mediánjövedelem legfeljebb 10 százalékát, illetve 10-20 százalékát elérők – esetében mindössze 5, illetve 22 százalék.

Az itt szereplő jövedelemtámogatások közül a legjelentősebb a - többnyire alanyi jogon járó elemeket magában foglaló - gyerekekkel kapcsolatos ellátások első csoportja: a gyés, gyed, gyet, szülési segély és a családi pótlék. A mintánkban szereplő személyek csaknem a fele (48 százalék) rendelkezik ilyen jövedelmekkel, az alsó hét decilis értéke meghaladja a sokasági átlagot, a két felső decilisé pedig nagyjából az egyharmadot éri el, ugyanakkor – az alsó decilis kivételével – az arányok a jövedelemeloszlás teteje felé haladva csökkennek. A huszadokat tekintve hasonló a helyzet. Az alsó huszad nagyjából átlagos arányt ér el, majd a második és a harmadik huszad esetében növekedés figyelhető meg. A legmagasabb – nagyjából kétharmados – érték a harmadik huszadnál szerepel, majd az arány többé-kevésbé egyenletesen csökken. A mediánjövedelem hányadában szemlélve azt látjuk, hogy a mély szegénységben élőket az átlagosnál lényegesen kisebb mértékben érik el ezek a jövedelmek (különösen igaz ez a legalsó csoportra), a legnagyobb arányban a szegénységi határ környezetében elhelyezkedők juthatnak ilyen jövedelmekhez, majd – feljebb haladva – a birtoklási arány csökken.

A gyerekekkel kapcsolatos ellátások másik csoportja, az árvaellátás, a gyereknevelési és oktatási támogatások az első csoportnál nagyobb mértékben célozza meg az alacsonyabb jövedelmű személyeket és családokat. Az alsó decilisben az arány még 50 százalék, a másodikban 40, a legfelső decilisben pedig már mindössze 10. A két legalsó huszadban a személyek fele ugyancsak rendelkezik ilyen jövedelemmel a harmadikban arányuk 40, a legfelsőben minden tizedik személynek jut e támogatásból. A mediánjövedelem hányadát tekintve legalsó csoport viszonylag kis arányban részesedik, a legnagyobb mértékben a szegénységi küszöb közelében levőknél találjuk ezt a jövedelemforrást is, majd a jövedelmi skálán felfelé haladva a részesedési arány csökken.

A nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek – egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás – esetében még a gyerekneveléshez kapcsolódó jövedelemforrásoknál is erőteljesebb az alacsony jövedelműek viszonylag magas részesedése. Az alsó decilisben lévő személyek fele, a másodikban elhelyezkedőknek már csak valamivel több, mint negyede kap ilyen támogatást, a legfelső tizedben az arány már mindössze egy százalék. A huszadoknál hasonló a helyzet: a legalsó huszadban 60 százalékos, a másodikban 41 százalékos, a legfelsőben 0,8 százalékos értéket találunk. Az eddig tárgyalt jövedelemforrásokhoz képest fontos különbség, hogy e támogatások a mély szegénységben élőket is jelentős arányban eléri. A mediánjövedelem legfeljebb 10 százalékaival rendelkezők esetében csaknem kétharmad a mutató értéke, a 10-20 százalékos sávban 54, a 20-30 százalékosban pedig ismét csaknem kétharmad.

A bennünket közelebbről érdeklő két jövedelemforrás közül a munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás is inkább az alacsonyabb jövedelmi pozíciókban lévő egyéneknek jut, bár – hasonlóan a gyerekekkel kapcsolatos ellátások első csoportjához (gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék) – a jövedelemeloszlás legalját kevéssé éri el. Az első decilisben és huszadban megfigyelhető arány alacsonyabb, mint a második decilis és huszad megfelelő értéke, ezután azonban a jövedelmi létrán feljebb haladva az arányok viszonylag gyorsan csökkennek, s a legfelső decilisben már csupán 2,7, a legfelső huszadban 1,6 százalékot tesznek ki. Ugyancsak alacsony az arány a mediánjövedelem hányada szerinti két legalsó csoportban, a szegénységi küszöb környékén viszont a legmagasabb arányokat látjuk. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyekhez (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás) igen hasonló jegyeket mutat. Mind a tizedek, mind a huszadok esetében a jövedelemeloszlás aljától a teteje felé haladva az arányok gyorsan csökkennek, a legfelső tized/huszad aránya jelentéktelen. Ugyanakkor abban különbözik e jövedelemforrásoktól, hogy a legmélyebb szegénységben élőket – a gyerekekkel kapcsolatos ellátások második csoportjához (árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások) hasonlóan – nemigen tudja elérni. A mediánjövedelem tizedével rendelkező egyének esetében az arány kevesebb, mint 10 százalék, ugyanakkor a második és a harmadik csoportban (mediánjövedelem 10-20, illetve 20-30 százaléka) az e jövedelmekhez jutók aránya igen magasra ugrik, s egyúttal a két legmagasabb értéket veszi fel: 43 és 46 százalékot.

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy a többi jövedelemforráshoz képest mind a munka-nélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, mind pedig a munkanélküliek rendszeres szociális segélye viszonylag jól célzott abban az értelemben, hogy leginkább a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőknek jutnak. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye ebből a szempontból jobban teljesít – ami jövedelemhatárhoz kötött támogatás lévén el is várható –, noha a jövedelemeloszlás legalját nemigen éri el. Ez utóbbi azonban lehet mérési probléma – egy viszonylag kis gyakorisággal előforduló jövedelemforrás ennyire részletes elemzése már a mintanagyság korlátaiba ütközhet, illetve lehetséges az is, hogy a mély szegénységben élők között egyébként is csekély a segélyre jogosult személyek száma.

A 4. táblázat B. részében az egyes jövedelemforrások átlagos értéke látható a jövedelmek nagysága alapján képzett különböző csoportokban (csak a pozitív jövedelemforrás-értékkel rendelkezőkre számítva). Itt is azt figyelhetjük meg, hogy a jövedelmi egyenlőtlenségek generálásában a legjelentősebb szerepet a munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem játssza. Az alsó és a felső decilis között mintegy huszonnégyszeres, az alsó és a felső huszad között negyvenhatszoros, a mediánjövedelem szerint képzett csoportok esetében a legalsó és a legfelső csoport között száztizenhatszoros e

jövedelmek különbsége. Ehhez képest az összes többi jövedelemforrás vagy mérsékeltebben hat az egyenlőtlenség növelésére, vagy pedig jövedelemkiegyenlítő, azaz egyenlőtlenségeket csökkentő hatású.

Az alkalmi munkából származó jövedelem ugyancsak – bár mérsékelten – növeli a jövedelemkülönbségeket; az alsó decilis és huszad valamivel több, mint százezer forint éves jövedelemhez jut, az összeg a jövedelmi skálán felfelé haladva emelkedik, s a legfelső tizedben és huszadban már valamelyest meghaladja a kétszázezer forintot. Ugyanezt figyelhetjük meg a mediánjövedelem hányadát vizsgálva: a legalsó csoport mintegy negyvenezer forintnyi jövedelmével szemben a legfelső csoportnak mintegy kétszázezer forint jut.

A gyerekekkel kapcsolatos ellátások mindkét csoportjában, valamint a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek esetében az átlagos összegek és a jövedelmi pozíció között lényegében nincs kapcsolat, a jövedelemeloszlás különböző pontjain elhelyezkedőkhöz eljutó támogatások mértéke nem különbözik jelentősen egymástól.

A munkanélküli járadék, álláskeresői és átképzési támogatás és a munkanélküliek rendszeres szociális segélye az előző bekezdésben említett támogatási formákkal összevetve inkább a jövedelemkiegyenlítés irányában hatnak. A jövedelmi skálán felfelé haladva az összegek inkább csökkennek, mint nőnek, noha a legfelső jövedelmi csoportoknak esetenként viszonylag jelentős, a legmélyebb szegénységben élőknek pedig csekély támogatás jut.

Mindebből jól látható, hogy – a támogatások összegét tekintve – a munkanélküliekhez köthető két jövedelemforrás egyenlőtlenséget csökkentő hatása (s ebben az értelemben: célzása) viszonylag jó, a többi támogatási formával összehasonlítva mindkettő jól teljesít. Ugyanakkor megfigyelhető az is, hogy a felső jövedelmi csoportok is számottevő jövedelemhez jutnak e forrásokból, a jövedelemküszöbhez kötött rendszeres szociális segélyből is.

A *4. táblázat* C. része a minta jövedelemhányadok szerinti megoszlásáról szolgáltat információkat. Az egyes cellákban szereplő értékek azt mutatják meg, hogy az adott csoport az adott jövedelemforrásból hány százaléknyi birtokol (az összes, az adott forrásból származó jövedelmet 100 százaléknak tekintve). A jövedelemhányadban összegződnek az előző két blokk információi: a százalékos részesedést egyaránt befolyásolja, hogy az adott csoportból hányan juthatnak az adott jövedelemhez, és hogy azok, akik hozzájutnak, mekkora összegekkel rendelkezhetnek.

Az eddig ismertetett eredmények alapján nem meglepő, hogy a munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelemből a jobb jövedelmi pozícióban lévők nagyobb arányban részesednek, mint a jövedelemeloszlás alsó régióiban

elhelyezkedők. Az alsó tized, valamint az alsó négy huszad (egyenként mért) részesedése még e jövedelmek egy százalékát sem éri el, szemben a legfelső tized 37 és a legfelső huszad 24 százalékkal. A mediánjövedelem hányadában mérve a jövedelemeloszlás alapján (a legfeljebb 30 százalékos szintet elérők körében) pedig csaknem zérus a jövedelemhányad. Az alkalmi munkából származó összjövedelem eloszlása ennél jóval kiegyenlítettebb, a tizedek és huszadok szerinti hányadok főként az alsó és a felső jövedelmi csoportoknál tűnnek magasabbnak, a szegénységben, illetve a mély szegénységben élők részesedése azonban e jövedelemforrás esetében is nagyon alacsony. A gyerekekkel kapcsolatos ellátások első csoportjában (gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék) a már eddig is megfigyelt sajátosságokat látjuk. A jövedelemeloszlás alapján és tetején elhelyezkedők is viszonylag jelentős hányadot birtokolnak, de a középen elhelyezkedők részesedése e csoportokénál nagyobb. A gyerekekkel kapcsolatos ellátások második csoportja (árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások) és a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás) viszonylag jól céloz a jövedelemeloszlás alá: a jövedelem 14, illetve 9 százaléka az alsó huszadnak, csaknem 38, illetve mintegy 34 százaléka a két alsó tizednek jut, ráadásul a jövedelemeloszlás magasabb régiói felé haladva a mutató értéke csökken.

A munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás a jövedelemhányadokat tekintve az itt használt értelemben kifejezetten nem jól céloz. Az alsó tizednek és huszadnak a népességben betöltött arányánál érzékelhetően kevesebb ilyen jövedelem jut, a felsőbb tizedek és huszadok között ezzel szemben nagyjából egyenletesen oszlik el - a legfelső tized is tíz százaléknál, a legfelső huszad pedig négy százaléknál nagyobb arányban részesedik. Nem meglepő ezek után, ha azt látjuk, hogy a mediánjövedelem hányada szerint képzett csoportok közül legalsók jutnak a legkevesbé ehhez a jövedelemforráshoz. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye a gyerekekkel kapcsolatos ellátások második csoportjához (árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások) hasonló mintát mutat, azaz egészében jól célzott támogatásnak minősíthető. A tizedeket és a huszadokat tekintve az alsó kategóriák részesedése kiugróan magas, s jövedelemhányadok a jövedelmi pozíció javulásával csökkennek. Ugyanakkor a legmélyebb szegénységben élőket ez a támogatás alig éri el, kiugró részesedést a szegénységi küszöb környezetében találunk. E jövedelemforrás tehát a szegénység enyhítésében is szerepet játszik, de inkább a viszonylag jobb helyzetű szegények körében. Minthogy e támogatás jövedelemhatárhoz kötött, azt is megállapíthatjuk, hogy a célzás csak fenntartásokkal tekinthető jónak. A támogatásból ugyanis igen magas jövedelmű csoportok is részesednek. Például a legfelső tizednek a kifizetett rendszeres szociális segély öt százaléknál nagyobb hányada jut, a felső huszad és a mediánjövedelem legalább háromszorosával rendelkezők is nagyjából három százalékkal részesednek, miközben e

jövedelmi csoportok csak munkából, befektetésből és vállalkozásból négy-öt millió forint éves bruttó jövedelemhez jutnak.

A 4. táblázat D. részében az adott jövedelmek arányai szerepelnek az összes jövedelmet 100 százaléknak tekintve. Az előző három mutató segítségével megfigyelt összefüggések alapján arra számíthatunk, hogy az itt elemzett támogatások az alacsonyabb jövedelműek jövedelmének nagyobb hányadát teszik ki, továbbá hogy a jövedelmi létrán felfelé haladva a támogatások aránya csökken, ugyanakkor a munkából, vállalkozásból, befektetésből származó jövedelmek és a jövedelmi pozíciók kapcsolódása éppen ezzel ellentétes mintát mutat. Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem teszi ki az alsó decilis jövedelmének kevesebb, mint ötödét, az alsó huszad jövedelmének valamivel több, mint tizedét, a mediánjövedelem alapján képzett legelső csoport nagyjából tíz százalékát, miközben ugyanezek az arányok a legfelső csoportokban rendre kilencven százalék feletti értékeket mutatnak. Az alkalmi munkát és bármely jövedelemtámogatást vizsgálva a helyzet éppen fordított: az alacsonyabb jövedelműek magasabb, a magasabb jövedelműek alacsonyabb arányokkal jellemezhetők. A kivételt csupán (ismét) a legmélyebb szegénységben élők jelentik, akiknél e jövedelmek aránya alacsonyabb, mint az éppen a szegénységi küszöb alatt elhelyezkedő személyeknél megfigyelt arányok. Ezt a mintát egyedül a nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek (egyéb szociális segély és lakásfenntartási támogatás) nem követik, ahol a legmagasabb arányok a mediánjövedelem hányada szerint képzett csoportok közül a legelső kategóriánál látható.

A két, munkanélküliséggel kapcsolatos jövedelemtámogatási fajtáról mindezek alapján a következőket mondhatjuk. Az ilyen jövedelmekkel rendelkezők arányát tekintve a többi jövedelemforráshoz képest mindkét támogatás viszonylag jól célzott abban az értelemben, hogy inkább a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőknek jut, noha a jövedelemeloszlás legalját kevéssé éri el. A jövedelmek összegét vizsgálva azt találjuk, hogy a többi támogatási formához képest e jövedelemforrások inkább a jövedelemkiegyenlítés irányában hatnak, noha a legfelső jövedelmi csoportoknak esetenként viszonylag jelentős, a legmélyebb szegénységben élőknek pedig csekély támogatás jut. A munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás a jövedelemhányadokat tekintve nem jól céloz. A alsó tizednek és huszadnak a népességben betöltött aránynál érzékelhetően kevesebb ilyen jövedelem jut, a felsőbb tizedek és huszadok között ezzel szemben nagyjából egyenletesen oszlik el. A mediánjövedelem-hányad szerint képzett csoportok közül pedig a legelső csoportok a legkevésbé ehhez a jövedelemforráshoz. A munkanélküliek rendszeres szociális segélye egészében jól célzott támogatásnak minősíthető. A legmélyebb szegénységben élőket azonban kevéssé éri el, kiugró részesedést a szegénységi küszöb környezetében találunk, e jövedelemforrás tehát szerepet játszik a szegénység enyhítésében, de inkább a viszonylag jobb helyzetű szegények körében. Minthogy e támogatás jövedelemhatárhoz kötött, azt is

megállapíthatjuk, hogy a célzás csak fenntartásokkal tekinthető jónak, e támogatásból ugyanis igen magas jövedelmű csoportok is részesednek. Ami e támogatások összjövedelemben elfoglalt arányát illeti, a többi támogatáshoz hasonlóan e jövedelemforrások is jövedelemkiegyenlítő szerepet játszanak - az alacsonyabb jövedelműeknél magasabb, a magasabb jövedelműeknél alacsonyabb arányokat figyelhetünk meg.

A MUNKANÉLKÜLI-JÖVEDELMEK ÚJRAELOSZTÁSA

A munkanélküliséggel kapcsolatos jövedelmek célzását egy másik szempont szerint is elemezzük. Azt vizsgáljuk, hogy a két munkanélküliséggel kapcsolatos jövedelemforrás hogyan változtatja meg a jövedelemegyenlőtlenségeket akkor, ha az aktuálisan kifizetett összegeket különböző kritériumok szerint újraelosztjuk. Az újraelosztási gyakorlat kiindulási pontjaként először azt vesszük szemügyre, mi történik, ha az adott jövedelemhez senki sem jut hozzá, azaz e jövedelmeket mindenkitől elvonjuk (jövedelemátcsoportosítás I.). Másodsor az eredetileg kifizetett jövedelmeket egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó decilis ilyen jövedelmeket eredetileg is élvező tagjai között (jövedelemátcsoportosítás II.). Harmadszor az eredetileg is kifizetett jövedelmeket az eredeti első és második decilis ilyen jövedelmeket eredetileg is élvező tagjai között osztjuk szét egyenlő arányban (jövedelemátcsoportosítás III.). Negyedszer (jövedelemátcsoportosítás IV.) az adott jövedelmeket elvonjuk az eredeti két felső decilistől, s egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti két legalsó decilis ilyen jövedelmeket eredetileg is élvező tagjai között (ekkor tehát a 3.-7. decilis jövedelmei változatlanok maradnak). Arra koncentrálnunk, hogy az adott változás miképpen befolyásolja a különböző jövedelmi csoportok bruttó éves ekvivalens háztartási jövedelmét, valamint a szegények arányát (a szegénységi küszöb továbbra is a mediánjövedelem fele). Az újraelosztást az általunk elkülönített két támogatási fajtára (az egyik a munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, a másik a munkanélküliek rendszeres szociális segélye) külön-külön végezzük el.

A 5. táblázatban a munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás újraelosztásának hatásai tanulmányozhatók. Ha a háztartástagok egyáltalán nem jutnának hozzá a jövedelemhez, akkor az alsó decilis jövedelme három, a másodiké két, a harmadiké, negyediké és ötödiké körülbelül egy százalékkal csökkenne, az öt felső tized pedig ennél kisebb mértékű veszteséget könyvelhetne el. A szegénységi ráta 0,4 százalékponttal emelkedne, 8,9-ről 9,3 százalékra. E jövedelmek alsó tized javára történő átcsoportosítása csaknem három százalékkal emelné e tized jövedelmét, miközben a többi tizednek valamelyest alacsonyabb jövedelemmel kellene beérnie, és a szegények aránya az eredeti állapothoz képest 0,2 százalékponttal csökkenne. Amennyiben e jövedelmeket az alsó két

eredeti decilis tagjai kapnák meg, akkor átlagos jövedelmeik fél-fél százalékkal emelkednének, miközben a többi decilis jövedelmei némileg csökkennének, a szegénységi ráta pedig 0,4 százalékponttal csökkenne. Az utol-só újraelosztási gyakorlat jövedelmi hatásai lényegében érzékelhetetlenek, s a szegények aránya is változatlan.

A 6. táblázatban a munkanélküliek rendszeres szociális segélye újraelosztásának hatásait foglaltuk össze. Ha e jövedelmeket mindenkitől elvonnánk, akkor az alsó tized jövedelme csaknem tíz, a másodiké két százalékkal csökkenne, miközben a többi decilis jelentéktelen vagy zérus jövedelemveszteséget szenvedne el. A szegények aránya ekkor csaknem egy százalékponttal lenne magasabb (8,9 helyett 9,8 százalék). A jövedelmek legalsó tizedhez történő átcsoportosítása esetén a legalsó tized az eredeti állapothoz képest három és fél százalékkal magasabb jövedelemhez jutna, miközben a második tized továbbra is kétszázalékos jövedelemveszteséget szenvedne el, a szegények aránya pedig 8,9-ről 9,2 százalékra nőne. Ha nemcsak az első, hanem a második decilis is részesedne e jövedelmekből, akkor a két alsó tized rendre 0,6 és 0,2 százalékkal magasabb jövedelemhez jutna, a szegénységi ráta pedig 0,1 százalékponttal mérséklődne. Végül a negyedik esetben a jövedelemeloszlás egyetlen itt vizsgált paraméterében sem következnenek be érzékelhető változások.

A fentiekből látható, hogy a két jövedelemforrás közül a rendszeres szociális segély „alulra” célzása kétségtelenül jobb, mint a másik támogatásfajtáé. Az újraelosztási gyakorlat azt mutatja, hogy az aktuális összegek átcsoportosítása valamelyest javíthatná az alacsony jövedelműek helyzetét. Mindkét jövedelem esetében az eredetinel alacsonyabb vagy legfeljebb az eredetivel megegyező szegénységi ráta akkor áll elő, ha a jövedelmeket az alsó két tized kapja meg, ekkor viszont a kedvezményezett jövedelemnövekménye egészen jelentéktelen.

A MUNKANÉLKÜLIEK RENDSZERES SZOCIÁLIS SEGÉLYE

A munkanélküliek rendszeres szociális segélye (korábban: jövedelempótló támogatás) a kilencvenes évek közepe óta fontos jövedelemhez kötött támogatás Magyarországon, ezen túlmenően a munkanélküli járadékra való jogosultságukat kimerített vagy a munkanélküli járadékra nem jogosult nem foglalkoztatottak, illetve munkanélküliek talán legfontosabb jövedelemforrása. 2004-ben a KSH adatai szerint a rendszeres szociális segélyben részesültek havi átlagos száma mintegy 290 ezer fő volt, akik átlagosan, havonta, fejenként 15 864 forinthez jutottak.⁷ Ez nem áll ellentétben a mintánkon (16-59 éves nem tanuló inaktív személyek) mért értékekkel: a minta alapján becsülve 213 ezer fő élt olyan

⁷ Önkormányzatok által nyújtott rendszeres támogatások (1995-2005 éves adatok), http://www.ksh.hu/pls/ksh/docs/mdb/FV201/FV1A01_W/HU/158

háztartásban, amelynek volt ilyen jövedelme, s a segély átlagos havi összege 16 210 forintot tett ki.

Korábban Micklewright–Nagy (1998) és Galasi–Nagy (2003) munkanélküliek áramlási mintáin a kérelmezési és a segélyhez jutási valószínűségeket elemezte, Fazekas (2002) a rendszeres szociális segély és az önkormányzati közfoglalkoztatás kapcsolatát vizsgálta, Firle–Szabó (2007) a KSH költségvetési felvételének és munkaerő-felmérésének adatain – az itt alkalmazottól eltérő eljárásokkal – vizsgálja az adott jövedelemforrás célzását és munkakínálati hatásait.⁸

A tanulmány első részében bemutatott eredmények alapján úgy tűnik, hogy egyfelől az adott támogatási forma – többi támogatáshoz képest – jobban céloz, azaz elsődlegesen a jövedelemeloszlás alsó régióiban elhelyezkedőknek jut, ugyanakkor a legmélyebb szegénységben élőket kevésbé éri el, ezen túlmenően igen magas jövedelmek mellett is előfordul. A továbbiakban részletesen megvizsgáljuk e támogatáshoz jutás valószínűségének a személyes, valamint családi jövedelmekkel való összefüggését.

A segély célzása jövedelemhez kötött támogatás esetén elméletileg egyszerűen két probléma vizsgálatát jelenti: 1. a támogatás azokhoz az egyénekhez kerül-e, akik az adott szabályok mellett arra jogosultak, 2. azok a személyek, akik jogosultak a támogatásra, hozzájutnak-e a támogatáshoz. A támogatás tökéletesen előírászerű működéséhez a következő öt feltételnek kell egyidejűleg teljesülni: 1. minden jogosult személy kellően informált a támogatásról, valamint 2. a támogatáshoz jutás módjáról, 3. minden támogatásra jogosult egyén kérelmezi a támogatást, 4. a támogatás odaítélését végző szervezet pontosan ismeri a kérelmező jövedelmi helyzetét, végül 5. a támogatást odaítélő szervezet szigorúan érvényesíti a támogatási szabályokat. Nyilvánvaló, hogy a valóságban e feltételek egyike sem teljesülhet maradéktalanul. Az elvileg jogosult személyek nem mindegyike tud a programról; ha tud róla, akkor sem feltétlenül folyamodik segélyért – például ha a kérelmezés pénzbeni, nem pénzbeni valamint pszichikai költségei magasak; a kérelmező személyek egy része nem vallja be tényleges jövedelmeit, ezért olyanok is kérelmezhetik a segélyt, akik arra nem jogosultak; a kérelmeket elbíráló hatóság nem feltétlenül és nem minden esetben a szabályok szerint jár el és/vagy nem ismeri a kérelmező tényleges jövedelmi helyzetét - például mert a jövedelem ellenőrzésének magas költségei ezt megakadályozzák.

A rendelkezésünkre álló adatok nem teszik lehetővé a támogatás célzásának mindenre kiterjedő vizsgálatát. Ideális esetben vizsgálnunk kellene a segély kérelmezésétől az odaítélésig tartó folyamat minden egyes szakaszát, mégpedig olyan módon, hogy az egyes

⁸ Firle–Szabó (2007) - vélhetőleg ugyancsak KSH-információkra támaszkodva – a 2004. évben támogatásban részesítettek számát mintegy 145 ezer főben adja meg (12. o.).

szakaszokat közös modellben kezeljük.⁹ Adatbázisunkban azonban csupán az odaítélésről rendelkezünk információval, abban az értelemben, hogy azt tudjuk, az egyén kapott-e rendszeres szociális segílyt, vagy nem. Nincs információnk arról, hogy a rendszeres szociális segílyhez nem jutó személyek közül kik adtak be segíly iránti kérelmet, azaz a segílyben nem részesülők közül kik nem pályáztak egyáltalán a segílyre illetve kik azok, akiknek elutasították a kérelmét.

Nem tökéletesek a rendelkezésünkre álló jövedelmi adatok sem. Egyrészt, az egyének az adatgyűjtéskor eltagadhatták jövedelmeik egy részét, másrészt nem tudjuk, hogy a kérelmeket elbíráló és a segílyt odaítélő önkormányzatok mekkora jövedelmekről szereztek tudomást (ez nem feltétlenül azonos a jövedelemfelvétel végrehajtásakor bevallott jövedelmekkel).

Az elemzéshez lényegesen át kellett alakítani adatainkat. A rendszeres szociális segíly jogosultsági kritériumait, valamint az összeg nagyságát meghatározó jogszabály ugyanis más fogalmakat használ, mint a KSH jövedelem-felvétele: eltérő magának a jövedelemnek a meghatározása is, ezen túlmenően a jövedelmeket nem a háztartásra, hanem az együtt élők jóval szűkebb körére vonatkozóan veszi számba.

A rendszeres szociális segíly szabályai szerint a jövedelemhatár és a segílyösszeg kiszámításához a havi nettó (járulékfizetés és adózás utáni) személyes és családi jövedelmeket kell figyelembe venni, adatbázisunkban viszont éves háztartási jövedelmek szerepelnek. Ezért az adatfelvételben megfigyelt jövedelmeket családi, illetve havi jövedelmekké kellett átalakítanunk, amit két lépésben tettünk meg. Először a rendszeres szociális segíly szabályai szerinti családokat képeztünk, majd a családi egységekhez rendeltünk jövedelmeket.

Az első lépésben a szabályozásban szereplő családfogalomnak megfelelő családokat azonosítottuk. Ez szűkebb, mint a KSH által használt és általánosan elfogadott családfogalom, mert családtagnak csupán a következő személyeket tekintjük: házastárs, élettárs; a gyerekek közül a) a húszévesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, b) a huszonhárom évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, nappali oktatásban tanulmányokat folytató és c) a huszonöt évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató gyermekek. E definíció következménye, hogy a KSH családfogalomnak megfelelő családtagok egy részét egyedülállóknak kell tekintenünk: valamennyi a 25 évnél idősebb, a felsőoktatás nappali tagozatán nem tanuló 23 évnél idősebb, más nappali oktatásban nem tanuló 20 évnél

⁹ Heckman – Smith (2004) például adott programban való részvételt egy ötfázisú folyamatként modellezi: jogosultság; informáltság a jogosultságról, illetve a program létéről; kérelmezés; elfogadás; tényleges részvétel.

idősebb gyerekeket illetve az önálló keresettel rendelkező gyerekeket, akkor is, ha szüleikkel együtt élnek.¹⁰

A „családok” jogszabály szerinti körülhatárolása után minden személyhez hozzárendeltük saját nettó személyes havi jövedelmét, valamint az újonnan definiált családjában számított egy főre jutó nettó havi jövedelmet. Az adatbázisban az egyének éves nettó jövedelme állt rendelkezésünkre, ebből számítottunk átlagos nettó havi jövedelmeket. Az egy főre jutó nettó családi jövedelem számításához a családtagok átlagos nettó havi egyéni jövedelmeit és a háztartásban egy főre jutó háztartási jövedelmeket használtuk fel – a háztartási jövedelmeket egyenlő arányban osztva el a háztartások tagjai között. Mivel a nem egyéni jövedelmek megfigyelési egysége az adatgyűjtésben a háztartás, e jövedelmek nem álltak közvetlenül rendelkezésünkre a segélyezés szabályai által definiált családokra vonatkozóan. Azzal a feltételezéssel éltünk, hogy e jövedelmek létszamarányosan oszlanak meg a képzett családok között az olyan háztartásban, amelyek több ilyen családból állnak. Tehát két jövedelemváltozót használtunk: az egy főre jutó családi havi (átlagos) nettó jövedelemet, valamint az egyén átlagos nettó havi jövedelmét.

E két jövedelemváltozó és a jogosultsági szabályok segítségével kiszámítottuk, hogy a minta tagjai jövedelmük alapján jogosultak-e rendszeres szociális segélyre. A 2004-ben érvényes szabályozás szerint az aktív korú nem foglalkoztatott személy akkor jogosult rendszeres szociális segélyre, ha havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70 százalékát, valamint családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 százalékát.¹¹ A rendszeres szociális segély havi összege jövedelemmel nem rendelkező aktív korú nem foglalkoztatott esetén az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70 százaléka, jövedelemmel rendelkező jogosult esetén pedig ennek összegnek és a jogosult havi jövedelmének a különbözete (tehát a segélyben részesülő jövedelmét a nyugdíjminimum 70 százalékára egészítik ki). A jogosultság alapján három kétértékű változót képeztünk, amelyek azt mutatják meg, hogy az egyén a személyes kritérium (saját jövedelme), a családi kritérium (az egy főre jutó családi jövedelem), valamint mindkét jövedelmi kritérium alapján jogosult-e (0 = nem jogosult, 1 = jogosult) rendszeres szociális segélyre.

Becsléseket készítettünk a segélyhez jutás valószínűségének és a jövedelmeknek, valamint a jogosultsági kritériumoknak a kapcsolatáról az aktív korú (16-59 éves) nem foglalkoztatott (nem tanuló és inaktív) személyek mintáján (a minta elemszáma: 7440 fő). Kétértékű függő változót használtunk: részesült-e szociális segélyben vagy nem. A segélyhez jutási esélyeket hét modellel becsüljük meg, amelyek a használt jövedelemkritérium- és

¹⁰ A KSH családfogalom szerint mintánk mintegy 10 százaléka él egyszemélyes családban, a rendszeres szociális segély családfogalma szerint ez az arány 20 százalék.

jövedelemváltozóknak különböznek egymástól. A modelleket probittal becsültük. A magyarázó változók első csoportját a (családi és egyéni) jövedelemkritériumok alkotják. Ha a segélyt minden arra jogosult egyén kérelmezné, ha egyetlen nem jogosult személy sem kérelmezné, ha a segély odaítélésének szabályai maradéktalanul teljesülnének, és ha a segélyt odaítélő önkormányzat az általunk megfigyelt jövedelmi információkkal rendelkezne, akkor a jövedelemkritérium-változók maradéktalanul megmagyaráznák a segélyhez jutási esélyeket. Mivel azonban vélhetőleg e feltételek egyike sem áll fenn, viszonylag jól működő támogatási rendszer esetén is legfeljebb azt várhatjuk, hogy a jövedelemkritériumok teljesülése szignifikáns és szoros pozitív összefüggésben áll a segélyhez jutási esélyekkel. A becslésekben mind a három jövedelemkritérium-változót használjuk (I. modell: családjövedelem-kritérium, II. modell: személyesjövedelem-kritérium, III. modell: személyes- és családjövedelem-kritérium együtt, IV. modell: személyes- és családi jövedelem-kritérium külön-külön).

További három modellt is becslünk, amelyekben a jövedelemkritériumokat az egyének személyes- és családjövedelem-változóival helyettesítettük (V. modell: mindkét jövedelem, VI. modell: családi jövedelem, VII. modell: személyes jövedelem). Ha a segélyhez jutási esélyekkel és a jövedelmekkel kapcsolatos információ tökéletes, a kérelmezési költség zérus, és ha az önkormányzat maradéktalanul betartja a szabályokat (továbbá ha a segélyt odaítélő önkormányzat éppen azokkal a jövedelmi információkkal rendelkezik, amik a mintában szerepelnek), akkor a jövedelemváltozók bevonása nem túl gyümölcsöző. Ekkor ugyanis a jogosultsági jövedelemhatárig a hozzájutási esély egységnyi, a jövedelemhatár felett pedig zérus volna. Tökéletes információ, pozitív kérelmezési költség és a szabályoknak esetleg nem mindenben megfelelő önkormányzati odaítélési gyakorlat mellett azonban a jövedelemváltozók becsült paramétereiből következtetéseket vonhatunk le arra nézve, hogy a hozzájutási esély és a jövedelmek kapcsolatának legalább az iránya megfelel-e annak, amit egy alacsonyjövedelműek támogatására hivatott jövedelemtranszfertől elvárhatunk (negatív paraméterbecslés).

Micklewright – Nagy (1998) és Galasi – Nagy (2003) eredményeit figyelembe véve feltehetjük továbbá, hogy az önkormányzatok odaítélési gyakorlatát, illetve az egyének kérelmezési magatartását egyéb, helyi (önkormányzati) tényezők is befolyásolják. Három változót használunk – ezeket mind a hét modellbe beillesztettük: a lakóhely mérete, a helyi munkaerőpiac aktuális állapota, valamint az adott település „gazdagsága”. A lakóhely méretét a lakóhely népességével (évközepi állapot), a munkaerő-piac állapotát a kistérségi munkanélküliségi rátával (éves átlag), a település „gazdagságát” a település egy főre jutó személyi jövedelemadóval közelítettük. A lakónépesség és a személyi jövedelemadó

¹¹ 2004-ben az öregségi nyugdíj minimuma 23.200 forint volt, ennek 70 százaléka 16.240 forint, 80 százaléka pedig 18.560 forint.

változóját a KSH 2004. évi TSTAR adatbázisából, a kistérségi munkanélküliségi rátát pedig a Foglalkoztatási Hivatal regisztrált munkanélkülieket magában foglaló adatbázisából vettük át. Várakozásaink szerint a lakóhely népességének együttthatója egyaránt lehet pozitív és negatív. Ha pozitív, ez azt jelenti, hogy nagyobb településen az odaítélési gyakorlat kevésbé szigorú, illetve a kérelmezési hajlandóság nagyobb, ha negatív, akkor nagyobb településen az önkormányzat inkább képes vagy inkább törekszik a jövedelem vizsgálatára, és/vagy nagyobb településen a kérelmezési hajlandóság kisebb. A kistérségi munkanélküliségi rátára egyértelműen pozitív együttthatókat várunk: az önkormányzat könnyebben ítéli oda a segélyt, ha az elhelyezkedési probléma súlyosabb, illetve: rosszabb munkaerő-piaci helyzetű településeken várhatóan több a kérelmező – adott jövedelem és a jövedelemkritériumok adott teljesülése mellett. A jövedelemadó esetében a pozitív összefüggés azt jelentené, hogy a „gazdagabb” önkormányzatok könnyebben ítélik oda a segélyt és/vagy nagyobb a „gazdagabb” településen élők kérelmezési hajlandósága, a negatív pedig azt, hogy magasabb jövedelemadó mellett az önkormányzatok szűkmarkúbbak és/vagy kisebb a segélyezés iránti igény (relatív kevesebb a kérelmezők száma).

A magyarázó változók utolsó csoportját a mintába került egyének néhány fontos szocio-demográfiai jellemzője alkotja (e változók is mind a hét modellben szerepelnek). Feltesszük, hogy az önkormányzatok a segély odaítélésékor nem diszkriminálnak az egyének személyes jellemzői szerint, és hogy az egyének a segéllyel és segélyhez jutással kapcsolatos információikban nem különböznek egymástól. Ekkor a személyes jellemzők paraméterei azt mutatják meg, hogy – adott jövedelem, jövedelemkritérium és önkormányzati odaítélési gyakorlat mellett – mely személyes jellemzőkkel rendelkező egyének kérelmezési hajlandósága magasabb/ alacsonyabb. A kérelmezési hajlandóság pedig adott (várható) segélyösszeg mellett a hozzájutás (pszichikai, idő- és pénzügyi) költségeitől függ – minél magasabb a költség, annál kisebb lesz a kérelmezési hajlandóság. Három személyes jellemzőt vizsgálunk: nem (nő=1, férfi=0), iskolai végzettség és életkor. A két utóbbi változó esetében kétértékű változósorozatokat használunk (referencia kategóriák: 8 általánost végzett és 21-25 éves).

A becslések eredményeit a *7. táblázatban* foglaltuk össze, a táblázatban az átlag környezetében mért marginális hatások szerepelnek.

A *jövedelemkritériumok* paramétereire minden modellben pozitív és a szokásos szinten ($p = 0,05$) szignifikáns becslést kaptunk. Az értékek 0,020 és 0,096 között szóródnak. A legerőteljesebb a családjövedelem-kritérium hatása (I. és IV. modell, rendre 0,096 és 0,086-os értékekkel). A rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét mindkét kritérium teljesülése érzékelhetően emeli, a családjövedelem-kritérium hatása lényegesen nagyobb, mint a személyesjövedelem-kritériumé. A jövedelemkritériumok paraméterbecslései tehát

arra utalnak, hogy e jövedelemtranszfer – noha meglehetősen „zajosan” – hozzájárul az alacsonyjövedelműek jövedelmi helyzetének javulásához.

Ami a *jövedelmeket* illeti, a paraméterbecslések eredménye szignifikáns és negatív. Kivétel a családi jövedelem változója az V. modellben: itt a becslés nem szignifikáns. A jövedelemkritériumok paramétereire viszonyítva a becslt együtthatók értéke egy nagyságrenddel kisebb: a családi és/vagy a személyes jövedelmek 1000 forintnyi csökkenése mindössze 0,001-0,002-vel emeli a segélyhez jutás valószínűségét. Az összefüggés iránya tehát megfelel annak a várakozásnak, hogy az adott jövedelemfenntartási program inkább az alacsonyjövedelműeket érje el, ugyanakkor a hatás meglehetősen gyenge.

Térjünk át most a három *önkormányzati* változóra! A *személyi jövedelemadó* változójának becslt paramétere minden modellben negatív, a szokásos szignifikanciaszinten azonban csupán három modellben (II., III., VII.) elfogadható. Az elfogadható együtthatóbecslések értékei olyannyira kicsik, hogy a hatást gyakorlatilag nullának tekinthetjük. Valamelyest hasonló a helyzet a *lakosság szám változója* esetében is: a becslt paraméter minden modellben szignifikáns és pozitív, az összefüggés azonban rendkívül gyenge. A *munkanélküliségi ráta* paraméterbecslése viszont minden modellben szignifikáns és pozitív, az együtthatók értéke rendkívül magas. Az értékek 0,65 és 0,89 között szóródnak, a munkanélküliségi ráta emelkedése tehát igen jelentős mértékben növeli a segélyhez jutás valószínűségét. Úgy tűnik, a három önkormányzati változó közül kettő nem gyakorol érdemi hatást a segélyhez jutási esélyekre. A munkanélküliségi ráta változójára kapott becslések azonban azt mutatják, hogy rosszabb munkaerő-piaci helyzetű kistérségekben az önkormányzatok segélyezési gyakorlata – adott jövedelmek és jövedelemkritériumok mellett - lényegesen bőkezűbb és/vagy a kérelmezési hajlandóság lényegesen nagyobb.

Végül vizsgáljuk meg a nem, az iskolai végzettség, valamint az életkor segélyhez jutási valószínűsége gyakorolt hatását! Értelmezésünk szerint mindhárom változó a szóban forgó csoporthoz tartozó egyének (parciális) kérelmezési hajlandóságát mutatja meg. Pozitív együtthatóbecslések tehát erőteljesebb, negatív becslt együtthatók pedig gyengébb kérelmezési hajlandóságra utalnak. A *nem* (nő) változó paraméterbecslése minden modellben szignifikáns és negatív (-0,002 és -0,003 közötti értékekkel), a nők kérelmezési hajlandósága tehát gyengébb, mint a férfiaké. Az *iskolai végzettséget* jelző változó sorozat esetében a hatások vegyesek. A nyolc általánosnál kevesebbet végzett személyek esetében egyetlen paraméterbecslés sem szignifikáns, tehát ez a csoport a kérelmezési hajlandóságot tekintve nem különbözik a referencia csoporttól (nyolc általánost végzettek). Hasonló a helyzet azoknál a személyeknél, akik középiskolát végzetek érettségi nélkül szakmai oklevéllel, bár az egyik modellben találnunk egy szignifikáns, negatív becslt együtthatót. Az érettségivel rendelkezők esetében szignifikáns és negatív paramétereket kapunk (-0,02 és -0,05 közötti értékekkel). E csoport kérelmezési hajlandósága tehát érzékelhetően kisebb,

mint a referenciacsoporté. A főiskolát és az egyetemet végzett egyénekre nézve az első négy modellben (ezekben szerepelnek a jövedelemkritériumok) a becslések szignifikáns és negatív paramétereket produkáltak (-0,03 és -0,05 közé eső értékekkel), ezek az iskolai végzettségi fokozatok a nyolc általánoshoz képest alacsonyabb kérelmezési hajlandósággal járnak együtt. A jövedelemváltozókat tartalmazó modellek közül a VII. modellben látunk ugyancsak szignifikáns és negatív együtthatóbecslést. Végül az utolsó csoportban (minden más iskolai végzettség, ami elsődlegesen doktori képzésből kikerülőket jelöl) a paraméter ugyancsak szignifikáns és negatív (-0,04 és -0,06 közötti értékek). Összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy alacsonyabb iskolai végzettség mellett a kérelmezési hajlandóság nagyobb, magasabb iskolai végzettség mellett pedig kisebb – ebben a vonatkozásban a magasabb iskolai végzettség az érettségénél kezdődik. Az *életkori* csoportok közül a legfiatalabbak (legfeljebb húszévesek) kérelmezési hajlandósága szignifikánsan kisebb, mint a referenciacsoporté (21-25 évesek), a 26-35 és a 41-50 évesek csoportjának hajlandósága viszont nem különbözik a 21-25 évesekétől. A 36-40 évesek esetében viszont minden modellben szignifikáns és pozitív, a legidősebb korcsoportban pedig minden modellben szignifikáns és negatív paraméterbecsléseket látunk. A legfiatalabb és a legidősebb korcsoportokhoz tartozók kérelmezési hajlandósága tehát kisebb, a 36-40 éveseké pedig nagyobb, mint a referenciacsoporté, a többi korcsoport (26-35, 41-50 évesek) viszont ebben a tekintetben nem különböztethető meg a 21-25 évesektől.

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány a munkanélküli-jövedelemtámogatások két csoportjának (munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás, valamint a rendszeres szociális segély) célzását vizsgálta a KSH 2004. évi jövedelemfelvételének mintáján. Először azt elemeztük, hogy adott támogatások milyen mértékben érik el az alacsony jövedelműeket, és hogy milyen szerepet játszanak a jövedelemegyenlőtlenségek kiegyenlítésében. Másodszor arra kerestünk választ, hogy a rendszeres szociális segélyhez való hozzájutást hogyan befolyásolja a családi és a személyes jövedelem, valamint a lakóhely néhány jellemzője. Az első probléma két vonatkozását is szemügyre vettük: egyszerű jövedelemeloszlási mérőszámokat alkalmaztunk; majd a jövedelmek hipotetikus újraelosztásának egyenlőtlenségre gyakorolt hatására kérdeztünk rá. A második problémát többváltozós modellel (probit) vizsgáltuk, amelyen a segélyhez jutás valószínűsége, valamint a jövedelmek (és egyéb változók) összefüggése tanulmányozható.

Azt találtuk, hogy a kétféle munkanélküli-jövedelemtámogatás viszonylag jól céloz: mind a jövedelemforráshoz jutók arányát, mind a jövedelmek összegét, mind pedig a támogatásokban összjövedelmen belül elfoglalt arányát vizsgálva inkább a jövedelemeloszlás

alján elhelyezkedőknek jutnak, bár a felső jövedelmi csoportok is részesednek belőlük és a jövedelem–eloszlás legalját kevésbé éri el. Ami a jövedelemhányadokat (az egyes jövedelmi csoportok adott támogatásból való részesedését) illeti, a rendszeres szociális segély esetében kiugró részesedést a szegénységi küszöb környezetében találunk, e támogatás tehát szerepet játszik a szegénység enyhítésében, a viszonylag jobb helyzetű szegények körében. A jövedelem-újraelosztási gyakorlatok arról tanúskodnak, hogy egyfelől e támogatások megvonása jelentősen rontaná a legalsó jövedelmi pozíciókban elhelyezkedők helyzetét (s emelné a szegénységi rátát), másfelől változatlan összegű támogatások újraelosztása az alsó jövedelmi csoportok javára két esetben javítaná az alsó pozíciókban elhelyezkedők helyzetét és mérsékelné a szegénységi rátát. A munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás esetében a javulás akkor következne be, ha a támogatás teljes összegét a legalsó decilis kapná meg, a rendszeres szociális segély újraelosztása pedig abban az esetben járna érzékelhető javulással és a szegénységi ráta csökkenésével, ha a támogatás teljes összegét a két alsó decilis a támogatásra egyébként is jogosult tagjai között osztanánk el.

Ami az egyének személyes és családi jövedelmeinek, a jogosultsági kritériumoknak, a helyi munkaerő-piaci helyzetnek, az önkormányzat pénzügyi helyzetének, valamint a településméretnek a rendszeres szociális segélyhez jutási esélyekre gyakorolt hatását illeti, azt találtuk, hogy a jövedelemkritériumok erőteljesebb teljesülése mellett a segélyhez jutás valószínűsége magasabb, valamint hogy rosszabb munka-erőpiaci helyzetű kistérségekben az önkormányzatok bőkezűbbek és/vagy a kérelmezési hajlandóság nagyobb.

HIVATKOZÁSOK

- Atkinson A.B. – Micklewright J. (1992) *Economic Transformation in Eastern Europe - the Distribution of Income*. Cambridge University Press, Cambridge, 1992
- Benedek D. – Firle R. – Scharle Á. (2006) A jóléti újraelosztás mértéke és hatékonysága, *PM Kutatási Füzetek 17. sz.*, Pénzügyminisztérium Közgazdasági kutató osztály, Budapest, 2006
- Benedek D. – Lelkes O. (2006) A magyarországi jövedelem-újraelosztás és egy egykulcsos adóreform vizsgálata mikroszimulációs modellel. *Közgazdasági Szemle*, 53. évf., 2006. július–augusztus, p. 604–623
- Benedek D. – Lelkes O. – Scharle Á. – Szabó M. (2006) A magyar államháztartási bevételek és kiadások szerkezete 1991–2004 között. *Közgazdasági Szemle*, 53. évf., 2006. február, p. 119–143
- Bódis L. – Galasi P. - Micklewright J. - Nagy Gy. (2005) *Munkanélküli ellátás és hatásvizsgálatai Magyarországon*. KTI Könyvek. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Éltető Ö. – Havasi É. (2006) A szegénység jellemzői a kilencvenes évek közepén és napjainkban, In: Kovács A. - Szabó A. - Szoukup I. (szerk.) (2006) p. 25-42
- Fazekas K. (2002) Tartós munkanélküliek rendszeres szociális segélyezése és önkormányzati köz-foglalkoztatása Magyarországon 2000-2001-ben, *Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek 2002/6*. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont Munkaerő-piaci Kutatások Műhelye és BKÁE Emberi Erőforrások Tanszék, Budapest
- Firle R. – Szabó P. A. (2007) A rendszeres szociális segély célzottságának és munkakínálati hatásának vizsgálata, *Közpénzügyi Füzetek 18*, ELTE TTK, Budapest, 2007 április
- Förster M. F. - Tóth I.Gy. (1997) Szegénység és egyenlőtlenségek Magyarországon és a többi visegrádi országban, *TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 1*, Budapest, TÁRKI, 1997
- Förster M. F. - Tóth I.Gy. (1999) Családi támogatások és gyermekszegénység a kilencvenes években Csehországban, Magyarországon és Lengyelországban, *TÁRKI Társadalompolitikai tanulmányok 16*, Budapest, TÁRKI, 1999
- Gábos A. – Szívós P. (2001) A szegénység mértéke és a gyermekes családok jövedelmi helyzete, in: Szívós P. – Tóth I. Gy. (szerk.) *Tíz év. TÁRKI monitor jelentések*, TÁRKI, Budapest, 2001, p. 31-48
- Galasi P. (1995) *Income Inequality and Dynamics in Hungary 1987, 1992-94*, in: Erlich É. – Révész G. (szerk.) *Human Resources and Social Stability during Transition in Hungary*, International Center for Economic Growth, San Francisco, 1995, p. 35-92
- Galasi P. (1998) *Income Inequality and Mobility in Hungary, 1992-96*. Innocenti Occasional Papers, Economic and Social Policy Series, no 64. UNICEF ICDC, Florence, 1998
- Galasi P. – Nagy Gy. (2001) *Are Children Being Left Behind in the Transition in Hungary?*, In: Bradbury, B., Jenkins, S., Micklewright, J. (szerk.) *The Dynamics of Child Poverty in Industrialised Countries*, Cambridge University Press, Cambridge, 2001, Chapter 10
- Galasi P. – Nagy Gy. (2003) A munkanélküli ellátás változásainak hatása a munkanélküliek segélyezésére és elhelyezkedésére, *Közgazdasági Szemle*, 50. évf., no. 7-8, 2003, p. 608-634
- Galasi P. – Nagy Gy. (2006) Az aktív korú nem foglalkoztatottak jövedelmi helyzete, in: Kovács A., Szabó A., Szoukup I. (szerk.) (2006), p. 43-53

- Jarvis S. – Micklewright J. (1995), The Targeting of Family Allowances in Hungary, in: van de Walle D. – Nead K. (szerk.) *Public Spending and the Poor: Theory and Evidence*, John Hopkins University Press, Baltimore, 1995, p. 294-320
- Jarvis S. – Pudney S. (1995) *Redistributive Policy in a Transition Economy: The Case of Hungary*, in: D.M.G. Newbery (szerk..) *Tax and Benefit Reform in Central and Eastern Europe*. London, CEPR, 1995
- Kapitány Zs. – Molnár Gy. – Virág I. (2005) *Háztartások a tudás- és munkapiacra*, KTI Könyvek. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóintézet, Budapest, 2005
- Kattuman P. – Redmond G. (2001a) *Income Inequality in Early Transition: The Case of Hungary 1987–1996*, *Journal of Comparative Economics*, vol. 29, p. 40–65
- Kattuman P. – Redmond G. (2001b) *Employment polarisation and inequality in the UK and Hungary*, *Cambridge Journal of Economics*, vol. 25, p. 467-480
- Keszthelyiné Rédei M. (szerk.) (2006a) *A 2005. évi lakossági jövedelemfelvétel összefoglaló adatai*, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2005
- Keszthelyiné Rédei M. (2006b): *A lakossági jövedelmek mérésének megbízhatóbb módszere*. *Statisztikai Szemle*. vol. 84. No. 5–6. p. 518–551
- Keszthelyiné Rédei M. – Szabó Zs. (2006) *A jövedelmek színvonalának és eloszlásának alakulása Magyarországon az elmúlt másfél évtizedben*, In: Kovács A. - Szabó A. - Szoukup I. (szerk.) (2006), p. 7-24
- Kovács A. – Szabó A. – Szoukup I. (szerk.) (2006) *Jövedelmi helyzet, jövedelemeloszlás, 2004 (Válogatott tanulmányok)*, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2006
- Köllő J. – Semjén A. (1995): *A munkanélküli segély mint költség, jövedelem és ösztönző*, In: Gábor L. - Köllő J. (szerk.) (1995): *Foglalkoztatáspolitikai orvosságos és méregtár. A Szociálpolitikai Értesítő Könyvtára, Max Weber Alapítvány, MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Societas Alapítvány, T-Twins Kiadó, Budapest, 1995, p. 9-98*
- KSH (2006) *A jövedelmi felvétel módszertana. A 2005. évi mikroenzúshoz kapcsolt „C” jövedelmi adatok című felvétel lépéseiről*, Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2006
- Micklewright J. – Nagy Gy. (1998): *Segélyezés, életszínvonal és ösztönzés a munkanélküli-járadék kimerítése után*. *Közgazdasági Szemle*, 45. évf., 5. sz., p. 401-423
- Micklewright J. – Nagy Gy. (1999): *Living standards and incentives in transition: The implications of UI exhaustion in Hungary*. *Journal of Public Economics*, 73. évf., 3. sz., p. 297-319
- Semjén A. (1996) *A pénzbéli jóléti támogatások ösztönzési hatásai*, *Közgazdasági Szemle*, 43. évf., 1996. október, p. 841-862
- Szivós P. – Tóth I. Gy. (1998) *A háztartások jövedelmi szerkezete, egyenlőtlenségek, szegénység és a jóléti támogatások*, in: Sik E. – Tóth I. Gy. (szerk.) *Zárótanulmány. Jelentés a Magyar Háztartás Panel 6. hullámának eredményeiről*. BKE Szociológia tanszék és TÁRKI, Budapest, p. 58-72
- Tóth I. Gy. (1996) *The Role of Welfare Programmes in Alleviating Poverty in Hungary, 1992-1993*. *International Review of Comparative Public Policy*, 7. évf., p. 125-45
- Tóth I. Gy. (2005) *Jövedelemeloszlás. A gazdasági rendszerváltástól az uniós csatlakozásig*. Andorka Rudolf Társadalomtudományi Társaság–Századvég Kiadó, Budapest, 2005, 334 oldal

TÁBLÁZATOK

1. táblázat: Néhány egyenlőtlenségi mutató az összsokaságra

Decilisek	Decilis-jövedelemhányad	Percentilisek	Percentilisek jövedelme		Percentilis-hányadosok	
			Forint	A medián %-ában		
D1	3,01	P10	609648	50,44	P90/P10	4,7
D2	4,39	P20	761173	62,98	P90/P50	2,4
D3	5,32	P30	901899	74,63	P10/P50	0,5
D4	6,23	P40	1047841	86,7	P75/P25	2,2
D5	7,2	P50	1208568	100,0	P75/P50	1,5
D6	8,32	P60	1402023	116,01	P25/P50	0,7
D7	9,79	P70	1668000	138,01		
D8	11,88	P80	2080198	172,12		
D9	15,53	P90	2869002	237,39		
D10	28,34	P95	3711037	307,1		
Gini		0,3593				
Robin Hood index		25,8				
Szegények aránya		9,7				

2. táblázat: Az egyének megoszlása aszerint, hogy a medián jövedelem mekkora hányadát érik el

Medián jövedelem hányada	Megoszlása	Egyének
		Kumulált megoszlása
0,1-nél kevesebb	0,17	0,17
0,1-0,2	0,28	0,44
0,2-0,3	1,17	1,61
0,3-0,4	3,06	4,68
0,4-0,5	5,05	9,73
0,5-0,6	7,78	17,5
0,6-0,7	8,41	25,91
0,7-0,8	8,61	34,52
0,8-0,9	8,18	42,7
0,9-1,0	7,3	50,0
1,0-1,1	6,64	56,64
1,1-1,2	5,3	61,94
1,2-1,3	4,77	66,71
1,3-1,4	3,93	70,64
1,4-1,5	3,45	74,09
1,5-1,75	6,57	80,66
1,75-2,0	4,34	85,0
2,0-2,5	6,2	91,2
2,5-3,00	3,51	94,71
3,0 vagy több	5,29	100
Együtt	100	

Megjegyzés: háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor

3. táblázat: A minta megoszlása decilisek, huszadok, a medián jövedelem hányada szerint (%)

Decilisek	%	kumulált megoszlás	Huszadok	%	kumulált megoszlás	Medián jövedelem hányada	Megoszlása	Kumulált megoszlása
D1	9,14	9,14	Q1	5,03	5,03	0,1-nél kevesebb	0,25	0,25
D2	7,45	16,59	Q2	4,11	9,14	0,1-0,2	0,34	0,6
D3	7,19	23,77	Q3	3,76	12,9	0,2-0,3	1,24	1,84
D4	8,19	31,96	Q4	3,69	16,59	0,3-0,4	2,92	4,76
D5	9,24	41,2	Q5	3,59	20,18	0,4-0,5	4,16	8,92
D6	10,27	51,47	Q6	3,6	23,77	0,5-0,6	5,8	14,72
D7	11,09	62,57	Q7	4,09	27,86	0,6-0,7	6,16	20,88
D8	12,01	74,57	Q8	4,1	31,96	0,7-0,8	6,56	27,44
D9	12,61	87,18	Q9	4,54	36,51	0,8-0,9	6,95	34,39
D10	12,82	100	Q10	4,69	41,2	0,9-1,0	6,81	41,2
Együtt	100		Q11	5,0	46,21	1,0-1,1	6,69	47,89
Szegények aránya	8,9		Q12	5,27	51,47	1,1-1,2	5,73	53,62
			Q13	5,49	56,97	1,2-1,3	5,27	58,9
			Q14	5,6	62,57	1,3-1,4	4,41	63,31
			Q15	5,97	68,53	1,4-1,5	4,05	67,37
			Q16	6,04	74,57	1,5-1,75	8,03	75,4
			Q17	6,29	80,86	1,75-2,0	5,47	80,86
			Q18	6,32	87,18	2,0-2,5	7,83	88,7
			Q19	6,41	93,59	2,5-3,00	4,51	93,21
			Q20	6,41	100	3,0 vagy több	6,79	100
				100		Együtt	100	

4.táblázat: A jövedelemforrásokkal rendelkezők aránya, a jövedelemforrások értéke, jövedelemhányadok, a jövedelemforrások aránya

A. A jövedelemforrásokkal rendelkezők aránya (%)

Decilisek	Munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: gyés, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások	Nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek
1	14,1	36,1	56,3	31,6	53,9	50,4	51,4
2	16,8	20,2	84,9	24,9	64,4	39,6	27,5
5	12,7	5,2	96,7	19,9	54,1	16,3	7,0
10	2,7	0,1	99,7	17,5	48,0	11,3	1,0
Huszadok							
1	11,8	38,1	43,6	28,6	49,4	50,0	59,9
2	17,0	33,7	71,7	35,1	59,4	51,0	41,0
3	18,5	26,9	83,0	28,6	66,5	46,3	31,8
4	15,0	13,3	86,8	21,0	62,4	32,8	23,1
10	9,9	4,3	96,9	17,8	53,2	13,8	6,3
20	1,6	0,2	99,7	17,9	32,1	10,9	0,8
Mediánjövedelem hányada							
0.1-nél kevesebb	0,0	8,9	17,3	4,6	20,0	15,9	65,2
0.1-0.2	3,1	43,4	16,8	21,9	37,9	31,9	54,0
0.2-0.3	12,7	46,3	33,1	30,0	46,6	48,4	65,4
0.3-0.4	13,5	37,5	51,5	30,0	53,0	54,2	58,4
0.4-0.5	15,3	33,3	70,5	35,7	59,7	52,5	42,0
2.0-2.5	3,3	0,7	99,9	16,7	35,1	9,8	2,3
2.5-3.00	3,8	0,0	99,9	16,0	32,3	11,9	1,0
3.0 vagy több	2,0	0,2	99,7	17,6	32,3	10,8	0,8

B. A jövedelemforrások értéke (Forint)¹

	Munkanélküli járadék, álláskeresői és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások	Nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek
Decilisek							
1	99 134	103 273	174 782	125 913	111 194	62 940	29 756
2	76 307	69 361	364 886	165 138	123 726	64 371	27 767
5	81 228	65 788	816 365	166 113	98 949	69 850	26 350
10	72 123	97 440	4 144 398	209 485	113 222	47 118	56 226
Huszadok							
1	104 725	115 362	114 589	104 202	107 136	60 173	29 903
2	94 390	86 574	219 434	147 530	115 325	66 253	29 494
3	77 019	72 608	321 357	159 883	119 165	64 403	28 481
4	75 412	62 662	407 387	172 457	128 686	64 325	26 761
10	89 840	71 165	857 779	170 479	100 042	75 440	27 404
20	76 474	97 440	5 308 341	224 275	107 658	54 230	60 051
Mediánjövedelem hányada							
0.1-nél kevesebb		23477	44 854	38 774	26 187	29196	27699
0.1-0.2	185557	141633	41 106	58 707	58 599	51839	41375
0.2-0.3	117757	123091	77 223	77 988	89 919	53629	22671
0.3-0.4	101593	111938	122 508	123 965	117 916	62993	32152
0.4-0.5	95719	86672	217 644	140 075	116 230	66637	30031
2.0-2.5	75481	46078	2 423 140	197 233	89 481	49745	30103
2.5-3.00	64322		3 036 551	183 578	135 731	43604	46481
3.0 vagy több	74429	97440	5 204 988	223 543	105 027	53682	60051

¹ a zérus jövedelemmel rendelkezők nélkül

C. Jövedelemhányadok (%)

	Munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások	Nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek
Decilisek							
1	7,196	28,747	0,631	10,950	5,867	23,911	19,504
2	12,436	15,167	1,622	9,217	7,729	14,079	14,895
5	10,851	8,544	5,126	9,214	11,824	9,137	10,525
10	10,453	5,530	37,252	14,146	9,225	2,139	2,464
Huszadok							
1	1,299	17,648	0,176	4,521	1,994	13,530	8,522
2	5,897	11,099	0,455	6,429	3,873	10,381	10,982
3	6,240	8,949	0,706	5,194	3,644	6,916	7,317
4	6,196	6,218	0,916	4,022	4,085	7,163	7,578
10	5,232	3,891	2,743	4,284	6,127	3,619	3,829
20	4,637	3,013	23,837	7,776	4,524	0,908	0,960
Mediánjövedelem hányada							
0.1-nél kevesebb	0,000	0,045	0,001	0,014	0,010	0,104	0,402
0.1-0.2	0,154	0,483	0,002	0,134	0,016	0,380	0,379
0.2-0.3	1,043	2,722	0,022	0,873	0,312	5,156	5,140
0.3-0.4	3,668	8,441	0,129	3,276	2,086	8,814	8,788
0.4-0.5	5,801	12,318	0,448	6,262	3,819	10,371	10,340
2.0-2.5	4,937	3,221	13,332	7,796	6,442	3,108	3,099
2.5-3.00	3,978	1,979	9,626	3,998	3,100	0,768	0,766
3.0 vagy több	4,628	3,342	24,773	8,072	4,642	0,961	0,958

D. A jövedelemforrások aránya a jövedelemben (%)

	Munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás	Munkanélküliek rendszeres szociális segélye	Munkaviszonyból, vállalkozásból, befektetésből, saját termelésből származó jövedelem	Alkalmi munkából származó jövedelem	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: gyes, gyed, gyet, szülési segély, családi pótlék	Gyerekekkel kapcsolatos ellátások: árvaellátás, gyereknevelési, oktatási támogatások	Nem munkanélküliséggel kapcsolatos segélyek
Decilisek							
1	3,100	9,454	19,314	8,459	13,116	7,080	4,404
2	1,891	2,109	44,934	6,082	11,707	3,793	1,135
5	0,927	0,303	70,005	2,947	4,771	1,020	0,165
10	0,054	0,002	92,819	0,890	0,958	0,131	0,013
Huszadok							
1	3,280	12,861	12,256	7,791	13,736	7,891	6,204
2	2,880	5,290	27,941	9,275	12,359	6,089	2,205
3	2,207	3,044	41,210	7,138	12,299	4,640	1,404
4	1,567	1,156	48,734	5,005	11,103	2,928	0,860
10	0,768	0,256	71,282	2,595	4,582	0,895	0,148
20	0,027	0,003	93,771	0,748	0,696	0,118	0,009
Mediánjövedelem hányada							
0.1-nél kevesebb	0,000	3,426	10,263	2,616	5,257	4,017	28,567
0.1-0.2	2,931	31,005	3,669	6,671	10,657	8,009	12,256
0.2-0.3	4,764	18,502	7,949	7,345	13,441	8,229	4,771
0.3-0.4	3,169	9,899	14,236	8,761	14,634	7,934	4,408
0.4-0.5	2,667	5,294	27,550	9,024	12,724	6,400	2,333
2.0-2.5	0,093	0,013	90,399	1,229	1,174	0,180	0,025
2.5-3.00	0,074	0,000	91,815	0,888	1,316	0,153	0,014
3.0 vagy több	0,034	0,003	93,842	0,745	0,693	0,119	0,008

Megjegyzés: háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor

5. táblázat: Munkanélküli járadék, álláskeresési és átképzési támogatás újraelosztásának hatásai

Eredeti decilis	Jövedelemátcsoportosítás I. ¹			Jövedelemátcsoportosítás II. ⁵		
	Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³		Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
D1	96,9		3,6	102,7		6,9
D2	98,1	7,0	3,8	98,1	8,1	3,8
D3	98,7	5,9	3,9	98,7	5,8	3,9
D4	98,9	6,3	4,7	98,9	6,3	4,7
D5	99,1	6,1	3,7	99,1	6,1	3,7
D6	99,3	4,6	1,8	99,3	4,6	1,8
D7	99,5	2,6	0,8	99,5	2,6	0,8
D8	99,8	1,0	0,4	99,8	1,0	0,4
D9	99,9	0,4	0,4	99,9	0,4	0,4
D10	99,9	0,3		99,9	0,3	
	előtte	utána		előtte	utána	
Szegények ⁴	8,9	9,3		8,9	8,7	
Eredeti decilis	Jövedelemátcsoportosítás III. ⁶			Jövedelemátcsoportosítás IV. ⁷		
	Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³		Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
D1	100,6		2,0	100,1		0,3
D2	100,5	1,6	4,8	100,1	0,2	0,3
D3	98,7	6,5	3,9	100,0	0,2	0,0
D4	98,9	6,3	4,7	100,0	0,0	0,0
D5	99,1	6,1	3,7	100,0	0,0	0,0
D6	99,3	4,6	1,8	100,0	0,0	0,0
D7	99,5	2,6	0,8	100,0	0,0	0,0
D8	99,8	1,0	0,4	100,0	0,0	0,4
D9	99,9	0,4	0,4	99,9	0,0	0,4
D10	99,9	0,3		99,9	0,3	
	előtte	utána		előtte	utána	
Szegények ⁴	8,9	8,5		8,9	8,9	

Megjegyzések:

¹ A szóban forgó jövedelmet mindenkitől elvesszük

² Az eredeti jövedelem százalékában

³ Az eredeti decilistagok százalékában

⁴ A szegények aránya a mintában

⁵ A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti első decilis az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között

⁶ A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilis az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között

⁷ A szóban forgó jövedelmet elvesszük az eredeti két felső tizedtől és egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilis az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között

Szegénységi küszöb: a mindenkor mediánjövedelem fele - a teljes népességre számítva

Decilisek: a mindenkor jövedelemeloszlásra és mindenkor a teljes népességre számítva

Jövedelem: háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor

6. táblázat: A munkanélküliek rendszeres szociális segélye újraelosztásának hatásai

Eredeti decilis	Jövedelemátcsoportosítás I. ¹			Jövedelemátcsoportosítás II. ⁵		
	Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³		Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
D1	90,5		6,0	103,6		8,1
D2	97,9	9,8	4,1	97,9	11,0	4,1
D3	99,0	6,4	2,0	99,0	6,4	2,0
D4	99,5	3,2	1,9	99,5	3,2	1,9
D5	99,7	2,2	0,6	99,7	2,2	0,6
D6	99,9	0,8	0,3	99,9	0,8	0,3
D7	99,9	0,5	0,1	99,9	0,5	0,1
D8	100,0	0,1	0,0	100,0	0,1	0,0
D9	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
D10	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
	előtte	utána		előtte	utána	
Szegények ⁴	8,9	9,8		8,9	9,2	

Eredeti decilis	Jövedelemátcsoportosítás III. ⁶			Jövedelemátcsoportosítás IV. ⁷		
	Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³		Jövedelemváltozás ²	Jövedelemmobilitás ³	
		lefelé	felfelé		lefelé	felfelé
D1	100,6		0,8	100,0	0,0	0,0
D2	100,2	0,7	4,5	100,0	0,0	0,2
D3	99,0	6,6	2,0	100,0	0,1	0,0
D4	99,5	3,2	1,9	100,0	0,0	0,0
D5	99,7	2,2	0,6	100,0	0,0	0,0
D6	99,9	0,8	0,3	100,0	0,0	0,0
D7	99,9	0,5	0,1	100,0	0,0	0,0
D8	100,0	0,1	0,0	100,0	0,0	0,0
D9	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
D10	100,0	0,0		100,0	0,0	
	előtte	utána		előtte	utána	
Szegények ⁴	8,9	8,8		8,9	8,9	

Megjegyzések:

¹ A szóban forgó jövedelmet mindenkitől elvesszük

² Az eredeti jövedelem százalékában

³ Az eredeti decilistagok százalékában

⁴ A szegények aránya a mintában

⁵ A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti első decilis az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között

⁶ A szóban forgó jövedelmet egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilis az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között

⁷ A szóban forgó jövedelmet elvesszük az eredeti két felső tizedtől és egyenlő arányban szétosztjuk az eredeti alsó két decilis az adott jövedelmet egyébként is élvező tagjai között

Szegénységi küszöb: a mindenkori mediánjövedelem fele - a teljes népességre számítva

Decilisek: a mindenkori jövedelemeloszlásra és mindenkor a teljes népességre számítva

Jövedelem: háztartások éves bruttó ekvivalens jövedelme, OECD2 skála, egyéni rangsor

7. táblázat: A rendszeres szociális segélyhez jutás valószínűségét meghatározó tényezők (marginális hatások)

	I. modell		II. modell		III. modell		IV. modell	
	Marginális hatás	z	Marginális hatás	z	Marginális hatás	z	Marginális hatás	z
Személyes jellemzők								
Nő	-0,0271345	-4,58	-0,0285749	-4,83	-0,0273197	-4,6	-0,026793	-4,52
<i>Iskolai végzettség</i>								
Általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb	0,0008967	0,07	0,0079885	0,64	0,0054924	0,44	0,0002314	0,02
Középiskola érettségi nélkül szakmai oklevéllel	-0,0079966	-1,16	-0,0134863	-2,02	-0,0101179	-1,49	-0,008549	-1,24
Középiskola érettségivel	-0,0472901	-7,26	-0,0526589	-8,37	-0,0498802	-7,79	-0,048378	-7,48
Főiskola	-0,0349575	-3,27	-0,0391087	-3,9	-0,0371975	-3,6	-0,035294	-3,33
Egyetem	-0,0411482	-3	-0,0451179	-3,55	-0,0433776	-3,31	-0,041265	-3,02
Minden más	-0,056582	-5,01	-0,0575422	-5,07	-0,0566058	-4,79	-0,056304	-4,98
<i>Életkor</i>								
max. 20 éves	-0,0407661	-4,28	-0,0431254	-4,7	-0,0432045	-4,68	-0,042757	-4,63
26-30 éves	0,0193601	1,36	0,0258233	1,74	0,0199687	1,41	0,0224862	1,55
31-35 éves	0,024461	1,67	0,0302388	1,97	0,024329	1,66	0,0285742	1,89
36-40 éves	0,0461246	2,63	0,0536871	2,94	0,046745	2,67	0,0504637	2,8
41-45 éves	0,0251964	1,58	0,0303574	1,83	0,0225743	1,44	0,0286004	1,74
46-50 éves	0,0044876	0,35	0,0067594	0,51	0,0008809	0,07	0,0085245	0,64
50+ éves	-0,0387972	-4,07	-0,0372402	-3,74	-0,0418889	-4,44	-0,033993	-3,4
<i>Jövedelemkritérium</i>								
Családijövedelem-kritérium	0,0959525	6,12					0,0855491	5,5
Személyesjövedelem-kritérium			0,0319532	4,15			0,0212894	2,79
Családi- és személyesjövedelem-kritérium					0,0374466	7,11		
Önkormányzati változók								
Jövedelemadó	-0,0001778	-1,81	-0,0002273	-2,32	-0,0001973	-2,01	-0,00019	-1,94
Lakosságszám	0,0000241	2,42	0,0000277	2,75	0,0000255	2,55	0,0000244	2,45
Munkanélküliségi ráta	0,859605	10,87	0,8898185	11,24	0,8757948	11,07	0,8547734	10,84

A 7. táblázat folytatása

	V. modell		VI. modell		VII. modell	
	Marginális hatás	z	Marginális hatás	z	Marginális hatás	z
Személyes jellemzők						
Nő	-0,0227749	-4,81	-0,0223768	-4,73	-0,0309808	-5,47
<i>Iskolai végzettség</i>						
Általános iskola 8. évfolyamánál alacsonyabb	-0,0038613	-0,45	-0,0037585	-0,43	0,0060646	0,51
Középiskola érettségi nélkül szakmai oklevéllel	-0,0016885	-0,3	-0,0016296	-0,29	-0,0108409	-1,67
Középiskola érettségivel	-0,0253009	-4,19	-0,0250661	-4,13	-0,0468211	-7,57
Főiskola	-0,0065315	-0,51	-0,0067992	-0,53	-0,0311614	-2,88
Egyetem	-0,0089133	-0,46	-0,0082291	-0,42	-0,0399502	-3,05
Minden más	-0,0389427	-3,89	-0,0391657	-3,94	-0,0537467	-4,88
<i>Életkor</i>						
max. 20 éves	-0,0313318	-4,47	-0,030814	-4,34	-0,0413049	-4,87
26-30 éves	0,0144463	1,27	0,0134819	1,2	0,0264202	1,83
31-35 éves	0,0192077	1,61	0,0176397	1,51	0,0327378	2,17
36-40 éves	0,0358289	2,51	0,0340374	2,43	0,056254	3,1
41-45 éves	0,0202483	1,56	0,0187319	1,47	0,0347087	2,08
46-50 éves	0,0105392	0,96	0,0088893	0,83	0,0129396	0,97
50+ éves	-0,0111897	-1,27	-0,0130993	-1,55	-0,0256972	-2,5
<i>Jövedelem</i>						
Családi jövedelem	-0,002031	12,62	-0,0021248	13,34		
Személyes jövedelem	-0,0001784	-1,42			-0,0009839	-7,43
Önkormányzati változók						
Jövedelemadó	-0,0000907	-1,13	-0,0000862	-1,07	-0,0002183	-2,32
Lakosságszám	0,0000173	2,11	0,0000173	2,11	0,0000262	2,72
Munkanélküliségi ráta	0,6478318	9,22	0,6482975	9,22	0,85042	11,25

N = 7440

Megjegyzések a 7. táblázathoz

Marginális hatás:	marginális hatás az átlag környezetében
Jövedelemadó:	Személyi jövedelemadó a településen (1000 Ft/fő) -2004
Lakosságszám:	A lakosság száma a településen (az év közepén, 1000 fő)-2004
Munkanélküliségi ráta:	Kistérségi munkanélküliségi ráta (%)-2004 (éves átlag)
Családi jövedelem:	Egy főre jutó havi családi nettó jövedelem (1000 Ft/fő)- 2004 (éves jövedelemből számítva)
Személyes jövedelem:	Egy főre jutó havi személyes nettó jövedelem (1000 Ft/fő) - 2004 (éves jövedelemből számítva)
Személyesjövedelem-kritérium	Havi személyes jövedelme legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 70%-a
Családijövedelem-kritérium	Az egy főre jutó havi nettó családi jövedelem legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-a
Családi- és személyesjövedelem-kritérium:	Havi családi jövedelme legfeljebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80 és személyes jövedelme 70%-a
Referencia:	Általános iskola 8. évfolyam, 21-25 éves
Becslőfüggvény	probit
Függő változó:	kapott rendszeres szociális segélyt

A sorozat korábban megjelent kötetei

2005

Szilvia Hámori: Comparative Analysis of the Returns to Education in Germany and Hungary (2000). BWP 2005/7

Gábor Kertesi – Gábor Kézdi: Roma Children in the Transformational Recession - Widening Ethnic Schooling Gap and Roma Poverty in Post-Communist Hungary. BWP 2005/8

John Micklewright - Gyula Nagy: Job Search Monitoring and Unemployment Duration in Hungary: Evidence from a Randomised Control Trial BWP 2005/9

J. David Brown – John S. Earle – Álmos Telegdy: Does Privatization Hurt Workers? Lessons in Comprehensive Manufacturing Firm Panel Data In Hungary Romania, Russia and Ukraine. BWP 2005/10

2006

Köllő János: A napi ingázás feltételei és a helyi munkanélküliség Magyarországon. Újabb számítások és számpéldák. BWP 2006/1

J. David Brown - John S. Earle - Vladimír Gimpelson - Rostislav Kapeliushnikov - Hartmut Lehmann - Álmos Telegdy - Irina Vantu - Ruxandra Visan - Alexandru Voicu: Nonstandard Forms and Measures of Employment and Unemployment in Transition: A Comparative Study of Estonia, Romania, and Russia. BWP 2006/2

Balla Katalin – Köllő János – Simonovits András: Transzformációs sokk heterogén munkaerő-piacon. BWP 2006/3

Júlia Varga: Why to Get a 2nd Diploma? Is it Life-Long Learning or the Outcome of State Intervention in Educational Choices?. BWP 2006/4

Gábor Kertesi – Gábor Kézdi: Expected Long-Term Budgetary Benefits to Roma Education in Hungary. BWP 2006/5

Kertesi Gábor – Kézdi Gábor: A hátrányos helyzetű és roma fiatalok eljuttatása az érettségihez. Egy különösen nagy hosszú távú költségvetési nyereséget biztosító befektetés. BWP 2006/6

János Köllő: Workplace Literacy Requirements and Unskilled Employment in East-Central and Western Europe. Evidence from the International Adult Literacy Survey (IALS). BWP 2006/7

Kiss János Péter - Németh Nándor: Fejlettség és egyenlőtlenségek, Magyarország megyéinek és kistérségeinek esete. BWP 2006/8

2007

Zsombor Cseres-Gergely: Inactivity in Hungary – the Persistent Effect of the Pension System. BWP 2007/1

Szilvia Hámori: The effect of school starting age on academic performance in Hungary. BWP 2007/2

Csibe András – Németh Nándor: Az életminőség területi differenciái Magyarországon: a kistérségi szintű HDI becslési lehetőségei. BWP 2007/3

A Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Intézetében működő Munkapiaci Kutatások valamint a Budapesti Corvinus Egyetem Emberi Erőforrások Tanszékének közös kiadványa. A kiadványsorozat angol nyelvű füzetei “**Budapest Working Papers on the Labour Market**” címmel jelennek meg.

A kötetek letölthetők az MTA Közgazdaságtudományi Intézet honlapjáról: <http://www.econ.core.hu>